

MARY RENAULT

PERS
OĞLAN

BÜYÜK İSKENDER ÜÇLEMESİ 2

Çeviren
Çağla Taşkın

Döneminin kıstaslarına göre değerlendirilmeyi hak eden biri varsa o da İskender'dir.

Hermann Bengtson, *The Greeks and the Persians*

Kimse benim önemsiz birinin oğlu, kuraklık yılında köylü babasının sattığı bir evlat olduğumu zannetmesin diye soyumuzun –benimle birlikte sona erse de– köklü bir soy olduğunu söyleyeyim. Babam, Kyros’un eski sadık kabilesi Pasargadaî’den Araksis oğlu Artembares’ti. Kyros, Persleri Medlerin üstüne saldıığında ailemizden üç kişi onun için savaşmıştı. Susa’nın yukarısında, batıda kalan tepelerdeki topraklarımız sekiz kuşak boyunca bize aitti. Alınıp götürüldüğümde on yaşımıdaydım ve bir savaşçının sahip olması gereken becerileri öğreniyordum.

Tepe hisarımız ailemizin tarihi kadar eskiydi, kayalıklarla birlikte rüzgârı yiye yiye aşınmıştı, gözetleme kulesi sarp bir uçurumun üstüne inşa edilmişti. Babam oradan Susa’ya, zambaklar şehrine giden yeşil vadide kıvrıla büküle uzanan nehri gösterirdi bana. Geniş taraçasında parıldayan sarayı işaret eder, on altıma bastığımda takdim edileceğime söz verirdi.

Kral Okhos’un zamanındaydı bunlar. Can almakla nam salmış olsa da onun hükmünden sağ çıkmayı başardık. Babam, Vezir Bagoas karşısında kralın küçük oğlu Arses’e sadık kaldığı için canından oldu.

Vezirle adımız aynı olmasaydı olan bitenlerle ilgili daha az şeye kulak misafiri olabilirdim o yaşta. Pers İmparatorluğu’nda

oldukça yaygın bir isimdir bu ama babamın pek sevgili tek oğlu olduğumdan adımın bu denli nefretle ağza alınması bana öyle tuhaf gelirdi ki, her işittiğimde kulak kesilirdim.

Genellikle yılda iki defa ancak gördüğümüz saraydan ve kırsaldan asilzadeler, birkaç günde bir dağ yolunu teper olmuşlardı. Hisarımız gözlerden epey uzaktı, bir araya gelmek için iyi bir yerdi. Bu nitelikli adamları uzun bacaklı atlarının üstünde görmekten keyif alır, olacaklara dair bir beklenti içine girerdim ama tehlike yoktu bu beklentide çünkü adamların hiçbiri korktuğunu belli etmezdi. Birden fazla defa ateş sunağında kurban vermişlikleri vardı; bir keçi çobanı gibi kayaların altını üstüne getirip yılan ve akrep öldüren güçlü kuvvetli bir ihtiyar olan Magus¹ da onlara eşlik ederdi. Parlak alevlere ve bu alevlerin kılıçların cilalı kabzalarından, altın düğmelerden ve mücevher bezeli başlıklardan yansıyan ışığına bayılırdım. Bu hep böyle sürüp gidecek, diye düşünürdüm, ben bir erkek olarak aralarına katılana dek.

Dua edildikten sonra birlikte mukaddes içkiyi içer, şeref hakkında konuşurlardı.

Ben de şeref tedrisatından geçmiştim. Beş yaşıma basıp kadınların yanından alındığımdan beri at binmek, atış yapmak ve yalandan ikrah etmek üzere yetiştirilmiştim. Ateş, Bilge Tanrı'nın² ruhuydu. Karanlık yalan ise imansızlık.

Kral Okhos kısa süre önce ölmüştü. Ecelini getiren hastalık olsaydı da pek az kimse gözyaşı dökerdi ama hastalığının pek ağır olmadığı, kendisine içirilen ilaç yüzünden can verdiği söyleniyordu. Bagoas senelerdir kralın yanı başındaydı, imparatorluğun en tepedeki ismiydi ama genç Arses yakın zamanda erginliğe erişmiş ve evlenmişti. Artık yetişkin bir veliahtı ve erkek

1 Zerdüşt din adamlarını ifade etmek için kullanılan ancak tarihi Zerdüştlükten öncesine de uzanan terim. Magusların din adamı yetiştirme, ayinlere ve kurbanlara nezaret etme gibi görevleri vardı. -çn

2 Zerdüştlükte evrenin ve içindeki her şeyin yaratıcısı; kötülük ve karanlık temsil eden Ehrimen'le daimi bir mücadele içinde olan iyilik ve ışık tanrısı; Ahura Mazda. -çn

torunları olan Okhos, Bagoas'ın gücünü törpülemeye başlamıştı. Bu ayyuka çıktıktan kısa süre sonra da öldü.

“Demek artık,” dedi babamın misafirlerinden biri, “taht meşru vârisine geçiyor bile olsa aldatmacayla geçiyor. Ben şahsen Arses'e kara çalamam; çocuğun şerefi aleyhinde hiçbir şey duymadım. Ama gençliği sayesinde Bagoas'ın gücü ikiye katlanacak; bu saatten sonra kral olmuş kadar olacak. Daha önce hiçbir hadım bu kadar yükselmemişti.”

“Sık görülmüş şey değil,” dedi babam. “Ama bu güç ihtirası hadımları ele geçirir bazen. Oğulları olmayacağı için.” Yanında olduğumu fark edince kolunu belime doladı. Birilerinin ağzından bir hayır duası döküldü.

Toprakları Persepolis yakınlarında bulunan ama saray eşrafının peşinden Susa'ya gelmiş olan biri, konukların en yüksek rütbelisi, “Bagoas'ın hiçbir zaman tahta geçemeyeceğinde hepimiz hemfikiriz. Ama bakalım Arses nasıl başa çıkacak onunla. Yaşı genç olsa da vezirin Arses'ten ayrı bir önemi vardı bence.”

Kardeşleri zehirlenmemiş olsalardı Arses nasıl davranırdı, bilmem. Dostlarına bel bağlamaya ondan sonra başlamıştı.

Üç prens de aynı yaşlardaydı. Çok yakınlardı. Krallar tahta çıktıktan sonra ailelerine davranışları genellikle değişir; Arses değişmedi. Vezir, kardeşlerin kendi aralarında yaptıkları toplantılardan şüpheleniyordu. İki de Arses'ten genç olan ve dünyaya gelişleri arasında pek zaman kaybedilmemiş iki kardeşin de karınlarına kramplar girdi ve öldüler.

Kısa süre sonra evimize bir ulak geldi, mektubunda kraliyet arması vardı. Adam gittikten sonra babamın karşılaştığı ilk kişi ben oldum.

“Oğlum,” dedi, “ben yakında gitmek zorundayım; kral beni çağırıyor. Öyle bir zaman gelir ki –unutma bunu– insan yalanın karşısında ışığın yanında durmak zorunda kalır.” Elini omzuma koydu. “Şu an kötü bir adamla aynı adı paylaşıyor olmak senin için zor, tanrının izniyle uzun sürmeyecek bu. Hem o canavar kimseye veremeyecek adını. Bu adı, şerefle sen aktaracaksın

sonraki nesillere. Sen ve oğullarının oğulları.” Beni kaldırıp öptü.

Babam hisarı tahkim ettirdi. Bir tarafında dimdik bir uçurum vardı, dağ yolunun üstünde de bir kontrol kulübesi ama duvarları okçular için daha iyi aralıkları olacak şekilde bir iki kademe yükseltirdi.

Gitmesine bir gün kala bir grup savaşçı, atlarıyla hisara geldiler. Getirdikleri mektuba kraliyet arması basılmıştı. Mektubun ölü bir adamın elinden çıktığını bilmemize imkân yoktu. Arses de kardeşleriyle aynı kadere kurban gitmişti; kundaktaki çocukları boğazlanmış, Okhos’un soyundan erkeklerin kökü kazanmıştı. Babam armaya baktı ve kapıların açılması emrini verdi. Savaşçılar atlarıyla içeri girdiler.

Bütün bunları izledikten sonra kulenin aşağısındaki bostanda hangi küçük çocuk meşgalesiyle uğraşıyorsam onunla uğraşmaya devam ettim. Bağrış çağrış oldu, bakmaya gittim. Beş altı adam, yüzünde dehşet dolu bir ifade olan birini kapıdan dışarı sürüklüyorlardı. Adamın yüzünün ortası kıpkırmızı ve bomboştu, buradan ağzına ve sakalına oluk oluk kan akıyordu. Kaftanını çıkarmışlardı. İki omzundan da kanlar damlıyordu çünkü kulakları kesilmişti. Çizmelerinden tanıdım adamı, babamın çizmeleliydi bunlar.

Tek kelime etmeden babamın ölüme gitmesine nasıl müsaade ettiğimi şimdi bile düşünürüm. Korkudan afallamıştım. Sanırım anlamıştı babam bunu, konuştuğunda lafı fazla dolandırmadı. Adamlar onu götürürlerken bir zamanlar burnunun olduğu yerdeki yara yüzünden korkunç derecede değişmiş gür, sert bir sesle, “Orksines bize ihanet etti! Orksines, unutma bu adı! Orksines!” dedi.

Ağzını açmış haykırırken yüzü az öncekinden daha da ürütücü gözüküyordu. Dudaklarından dökülen kelimeleri duyduğumun farkında değildim. Babama diz çöktürüp, saçlarından tutarak başını geriye savurduklarında bir direk gibi hareketsiz dikildim. Boynunu kesmeleri için beş altı darbe indirmeleri gerekti.

Bununla meşgullerken anneme göz kulak olmayı unuttular. Doğruca kuleye koşmuş olmalı annem. Babam öldüğü an kendini atıverdi, o yüzden annemin kendilerine sunacağı eğlenceden mahrum kaldılar. Düşerken çığlık attı ama bence bu benim orada, hemen altında olduğumu çok geç gördüğü içindi. Bir mızrak boyu kadar uzakta yere çakıldı ve kafatası patladı.

Babamın ruhu annemin hızlı ölümünü görmüştür umarım. Kulaklarını ve burnunu başı kesildikten sonra da alabilirlerdi. Bunlar kendisine sunulduğunda vezirin aradaki farkı anlaması mümkün değildi.

Ablalarım on iki ve on üç yaşlarındalardı. Babamın hummadan ölen ikinci karısından olma, dokuz yaşlarında bir de kız kardeşim vardı. Üçünün de feryat figan ettiklerini duydum. Adamların işleri bittiğinde ölüme mi terk edildiler yoksa hâlâ hayattalarken mi götürüldüler, bilmiyorum.

Her şey olup bittikten sonra grubun başı beni atına bindirdi ve birlikte tepeden aşağı indik. İçinde babamın başının olduğu kanlı heybe, eyer örtüsünden sallanıyordu. Elimde avucumda kalan düşünme yetisiyle adamın neden yalnızca bana merhamet ettiğini merak ettim. Cevabımı o gece aldım.

Paraya ihtiyacı olduğundan beni uzun süre elinde tutmadı. Zambaklar şehri Susa'daki tüccarlar avlusunda adamlar küçük kadehlerden hurma şarabı içip benim için pazarlık ederlerken anadan üryan dikildim. Yunan oğlanları utanma nedir bilmeden yetiştirilirler ve çıplaklığa alışkınlardır, biz daha hayâliyizdir. Cahildim; insan bundan daha aşağılık bir duruma düşemez sanıyordum.

Daha bir ay önce annem aynasına baktığım için beni paylamış, kendimi beğenecek yaşta olmadığımı söylemişti. Alt tarafı şöyle bir göz ucuyla bakmıştım yüzüme. Yeni sahibim beni öve öve bitiremiyordu. "Hakiki bir safkan, antik Pers soyundan, bir erkek karacanın zarafetine sahip. Şu narin kemiklere, şu profile bakın. -Dön arkanı, oğlum- şu bronz gibi parlayan, Çin ipeği gibi dümdüz ve yumuşacık saçlara bakın; -gel buraya oğlum-

dokunsun bir. Kaşlar ince fırçayla çizilmiş sanki. Kurum boyası çekilmiş buğulu buğulu bakan o kocaman gözler – ah, ah, aşkın içine dalıp da boğulacağı havuzlar! Yerleri silsin diye kimselere ucuza bırakamayacağınız o narin eller. Böyle iyi mal ne beş sene-dir çıkmıştır karşınıza ne de on.”

Adam her sustuğunda tüccar ona zararına alış yapmayacağını söylüyordu. Nihayet son teklifini verdi; bölük komutanı bunun dürüst bir adamı soymaktan farksız olduğunu söyledi ama tüccar, riski hesaba katmak zorunda olduğunu bildirdi. “Hadım edildiklerinde beşinden birini kaybediyoruz.”

Hadım edildiklerinde, diye düşündüm, korkunun eli idrak kapılarını kapatırken. Evdeyken bunu bir öküze yaparlarken görmüştüm. Ne konuştum ne kıpırdadım. Hiçbir şey için yalvarmadım. Dünyada merhamet olmasını ummamayı öğrenmiştim.

Tüccarın evi hapishane gibi iyi korunuyordu, avlu duvarları dört buçuk metre kadardı. Duvarın bir tarafında hadım etme işini yaptıkları bir baraka vardı. İşlemi daha güvenli kıldığını düşündüklerinden önce bağırsaklarımı boşalttılar ve beni aç bıraktılar; üşüyerek ve içim bomboş hâlde barakaya götürüldüm; üstünde bıçaklar olan masayı ve insanları bağladıkları, iki yana açılmış ayaklı, üstünde kurumuş kara kan ve pis kayışlar olan çatkıyı gördüm. Sonra artık dayanamayıp kendimi tüccarın önüne attım ve ağlayarak ayaklarına sarıldım. Ama ırgatlar bir buzağının böğürmelerini ne kadar umursuyorlarsa o kadar umursadılar yakarışlarımı. Benimle konuşmadılar, beni çatkıya bağladılar, tepemde dikilip pazaryerinde dillendirilen bir dedikodu hakkında konuştular, ta ki onlar işleme başlayana ve ben acıdan ve kendi çılgılıklımdan başka bir şey duyumsamayana dek.

Kadınların doğum acısını unuttukları söylenir. Eh, kadınlar doğayla el eledir. Benim elimi tutan bir el yoktu. Kopkoyu bir yeryüzü ve gökyüzünün içinde acıdan mürekkep bir gövdeydim ben. O acıyı ancak ölümden sonra unutabilirim.

Yaralarımı saran ihtiyar bir köle kadın vardı. Becerikliydi ve

temiz çalışıyordu çünkü oğlanlar alınıp satılacak maldı ve bana bir keresinde söylediği gibi, oğlanlardan biri ölecek olursa kadını evire çevire dövüyorlardı. Kesiklerim pek iltihaplanmadı; üzerimde temiz iş çıkardıklarını söyler, sonra da kikirdeyerek bundan kazançlı çıkacağını eklerdi. Sözlerine bir anlam veremiyordum; tek bildiğim, ben acı içindeyken onun güldüğüydü.

İyileşince açık artırmada satıldım. Bir kez daha anadan üryan dikiliyordum, bu sefer gözünü dikmiş bana bakan kalabalığın önünde. Üstünde durduğum takozdan, babamın beni krala takdim etmek üzere götürüleceğine söz verdiği sarayın parıltılarını görebiliyordum.

Bir kıymetli taş tüccarı tarafından satın alındım; gerçi perde çekilmiş tahtirevanından kırmızı uçlu parmağıyla işaret edip beni seçen, adamın karısıydı. Münadi, satışı geciktirdi ve yalvarıp yakardı; verdikleri fiyat onu hayal kırıklığına uğratmıştı. Acı ve kederden kemiklerimin üstünde et kalmamıştı, yakışıklılığım da şüphesiz silinip gitmişti. Beni tıka basa yedirmişlerdi ama bedenim yaşamayı kendine yakıştırmazmış gibi verdiklerinin çoğunu çıkarmıştı, onlar da beni elden çıkarmışlardı. Mücevhercinin karısı cariyelerin başına getireceği güzel bir ayakçı istiyordu, ben de bu iş için yeterince güzeldim. Kadının bir de yeşil tüylü maymunu vardı.

Zamanla maymuna kanım ısındı, yemeğini vermek benim işimdi. Yanına gittiğimde havada süzülüp üstüme atlar; küçük, sert, kara elleriyle boynuma yapışırdı. Ama kadın bir gün maymundan bıktı ve havanı sattırdı.

Henüz gençtim, yarımı düşünmeden günü yaşıyordum. Ama kadın, maymunu sattığında önüme baktım. Asla özgür olamayacak, o maymun gibi alınıp satılacaktım, hem asla erkek de olamayacaktım. Gece yattım ve bunu düşündüm; sabah olduğunda erkekliğimi hiç yaşamadan ihtiyarlamıştım sanki. Kadın süzölmüş gözükteğümü söyleyip karnımı burkan bir ilaç verdi. Ama gaddar biri değildi ve kıymet verdiği bir şeyi kırmadığım sürece beni asla dövmezdi.

Ben tüccarın evinde hasta yatarken yeni kral ilan edilmişti. Okhos'un sülalesi yok olduğu için yeni kral yalnızca dolaylı olarak kraliyet soyundandı ama halk onu seviyor gibiydi. Efendim Datis, kadınların tek derdinin erkekleri memnun etmek; hadımların tek derdinin de kadınları denetlemek olduğunu düşündüğünden hareme havadis getirmezdi. Ama haremağası çarşıda kulağına alınan bütün malumatı bize taşır, sahip olduğu bu önemden büyük zevk alırdı. Neden almasın ki? Başka hiçbir Şeyi yoktu hayatta.

Yeni kral Darius, diyordu, hem yakışıklı hem yiğitti. Okhos, Talişlarla savaşırken büyük kahramanları kralın savaşçılarına kafa tuttuğunda bir tek Darius  ne atılmıştı. Yaklaşık iki metre boyundaydı ve adamı tek bir kargıyla yere ivilemişti, o zamandan beri de namı almış yürümüştü. Bilgelere danışılmış, Maguslar da gökyüzünü incelemişlerdi ama konseydeki kimse Bagoas'ın seçimine karşı çıkmaya cesaret edememişti, çok korkuluyordu ondan. Ancak anlaşılan, yeni kral henüz kimseyi  ld rmemişti; tutumunun inayetli ve ılımlı olduğu söyleniyordu.

Bir yandan hanımımın tavus tüyünden yelpazesini sallayıp bir yandan bunları dinlerken babamın doğum günü Ő lenini –  mr n n son doğum günü Ő leniyemiř–, dağ yolunu aşıp kontrol kulübesinden içeri giren misafirleri, onların atlarını alan seyisleri, yanında benimle misafirleri kapıda karşılayan babamı anımsadım. Adamlardan biri diğerlerinin arasından heyula gibi yükseliyor, öylesine savaşçı gibi gözüküyordu ki, bana bile yaşlı gelmemişti. Yakışıklıydı, dişlerinin hepsi hâlâ mükemmel durumdaydı; beni bebek gibi havalara fırlatmış, g ld rmişti. Adı Darius değil miydi? Ama ister o olsun kral ister başkası, diye düşündüm yelpazeyi sallarken, beni ne ilgilendirir?

Bütün bu havadisler kısa süre sonra bayatladı ve herkes Batı'yı konuşur oldu. Orada babamın bahsettiğini duyduğum barbarlar, kendilerini maviye boyayan kızıl saçlı vahşi adamlar vardı; Yunanların kuzeyinde yaşıyorlardı; Makedonlar denen bir kabilelerdi.  nce akınlar düzenlemiş, sonra da savaş ilan etme

küstahlığını göstermişlerdi; kıyılardaki satraplar da silahlanıyorlardı. Ama şimdi havadisler, Kral Arses'in ölümünden kısa süre sonra onların krallarının da o barbar hâllerine yaraşır şekilde korumasız gezdiği, halka açık bir temâşada öldürüldüğü yönündeydi. Kralın veliahtı henüz genç bir oğlandı, o yüzden endişelenmeye lüzum yoktu.

Hayatım haremim ufak tefek işleriyle, yatak yapmakla, tepsi taşımakla, dağlardaki karları ağaçkavunuyla karıştırıp dondurma hazırlamakla, hanımımın parmak uçlarını boyamakla ve kızlar tarafından evcil bir hayvan gibi okşanmakla geçip gidiyordu; Datis'in yalnız tek bir karısı ama efendinin oğlanlardan hoşlanmadığını bildikleri için bana iyi davranan üç genç cariyesi vardı. Ancak cariyelere hizmet edecek olursam hanımım kulağıma fişkeyi vuruverirdi.

Kısa süre sonra kına, rastık, kıyafet sandıklarına ot ve haremağasının almasının hoş kaçmayacağı şeyler almak gibi küçük işler için dışarı salınmaya başladım. Alışveriş yaparken başka hadımlar da görüyordum. Bazıları bizim haremağasına benziyordu; etleri yumuşacıktı, dolgunlardı, memeleri kadın memesi gibiydi. Ne zaman dışarıda böyle bir hadım görsem, büyüme çağında olsam da daha az yerdim. Bazıları da dertten kuruyup kalmış kocakarılar gibi buruş buruş ve cırtlak sesliydi. Ama kimileri de boylu posluydu, dimdik dururlardı, kendileriyle iftihar ettikleri belli olurdu; sırlarının ne olduğunu merak ederdim.

Mevsim yazdı; kadınlar avlusundaki portakal ağaçları, balık havuzunun kenarında oturmuş, parmaklarını suya daldıran kızların parfümle karışık ter kokusuyla harmanlanan mis bir rayiha yayıyordu havaya. Hanımım bana dizimin üstüne koyup çalacağım küçük bir arp almış, kızlardan birine aleti nasıl akort edeceğimi öğretmesini salık vermişti. Haremağası telaştan hırıltılı nefesler çıkarıp baştan aşağı titreyerek avluya daldığında şarkı söylüyordum. Vermeye can attığı haberleri vardı ama alnını silip sıcaktan yakınmak, kızları bekletmek için duraksadı. Bugünün önemli bir gün olduğu belli oluyordu.

“Hanımım,” dedi haremağası, “Vezir Bagoas ölmüş!”

Avludan sığırcık tüneğinden çıkar gibi bir şakıma yükseldi. Hanımım sessiz olmaları için kızlara tombul eliyle bir hareket yaptı. “Tamam da nasıl? Başka bir şey bilmiyor musun?”

“Doğrudur, hanımım.” Hanımım oturmasına müsaade etmeden önce tekrar alnını sildi. Oturduğu minderden, pazaryerindeki bir masalcı gibi etrafa bakınıyordu. “Sizin de yakında duyacağınız üzere, pek çok kimse olaya tanıklık ettiğinden sarayda dilden dile konuşuluyormuş. Beni bilirsiniz hanımım, kimlere sorup soruşturacağımı iyi bilirim; bilinebilecek bir şeyse kulağıma gelir. Anlaşılan, kral dün Bagoas’ı huzuruna kabul etmiş. Böyle yüksek rütbeli adamlar söz konusu olduğunda yalnızca en iyi şaraplar ikram edilir tabii. Şarap altın kakma kadehlerde getirilmiş. Kral kraliyet kadehini, Bagoas da diğer kadehi almış. Sonra vezir, kralın şarabından bir yudum almasını beklemiş. Kral bir süre kadehini elinde öylece tutup önemsiz bir konu hakkında çene çalmış ve Bagoas’ın yüzünü seyretmiş, sonra içer gibi yapmış ve kadehi tekrar indirmiş, bu esnada gözü hâlâ Bagoas’taymış. Ardından şöyle demiş: ‘Bagoas, üç krala sadakatle hizmet ettin. Böyle bir adamın onurlandırılması gerekir. Al, benim kadehimden sağlığıma kadeh kaldır, ben de seninkinden içeceğim.’ Saray nazırı kralın kadehini Bagoas’a, Bagoas’ın kadehini de krala götürmüş.

“Bana güvenme onurunu bahşeden biri, vezirin yüzünün soluk nehir çamuru rengini aldığını söyledi. Kral şarabı içmiş, bir sessizlik çökmüş. ‘Bagoas,’ demiş, ‘ben şarabımı içtim; sağlığıma kadeh kaldırmanı bekliyorum.’ Bunun üzerine Bagoas elini kalbine götürmüş, nefes nefeseymiş, müsaade vermesi için krala yakarmış, baygınlık geçirdiğini söylemiş ve huzurdan çekilmek için yalvarmış. Ama kral demiş ki, ‘Otur yerine vezir; sana en iyi gelecek ilaç şaraptır.’ Bagoas oturmuş, zira dizleri tutmuyormuş; kadeh de elinde sallanıp duruyormuş, o yüzden şarap dökülmeğe başlamış. Sonra kral, tahtında öne doğru eğilmiş ve herkes duysun diye sesini yükseltmiş. ‘İç şarabını, Bagoas, zira sana

diyeceğim budur ve yalan yoktur sözlerimde; o kadehteki her neyse, içmen senin için daha hayırlı olacaktır.’

“Bagoas bu sözlerin ardından şarabı içmiş ve ayağa kalkmaya yeltendiğinde Kraliyet Fedaileri mızraklarının ucu ona dönük hâlde etrafını sarmışlar. Kral, odadan çıkıp Bagoas’ın öldüğünden emin olsunlar diye fedaileri orada bırakmadan önce, zehir etkisini gösterene dek beklemiş. Ölmesi bir saati bulmuş diyorlar.”

Masalcının şapkasına düşen sikkelerin sesini andıran sesler yükseldi. Hanımım, kralı uyarının kim olduğunu sordu. Haremağası sinsi sinsi baktı ve sesini alçalttı. “Kraliyet Sakisi’ne şeref kaftanı vermişler. Kimbilir, hanımım? Bazıları kralın Okhos’un kaderinden ibret aldığı, kadehler değiştirildiğinde vezirin, kralın yüzünden vaziyeti anladığını ama bir şey yapamadığını söylüyorlar. Ağâh ağızlar ketumiyet eliyle kapana.”

Lekelenen şerefın intikamını alan ulu Mitra’nın³ iradesi tecelli etmişti. Hain tam da olması gerektiği gibi ihanet yüzünden ölmüştü. Ancak tanrıların zamanı insanların zamanına benzemez. Adaşım, babamın vadettiği gibi ölmüştü ölmesine ama bu ölüm benim ve oğullarımın oğulları için çok geç kalmış bir ölümdü.

---

3 Zerdüştlükte sözleşmelerden sorumlu olmanın yanı sıra hakikatin, büyükbaş hayvanların, hasadın, suyun koruyucusu konumundaki ilahi varlık. -çn

2

Haremde iki sene hizmet ettim, nasıl olup da ecelimi getirmediğine zaman zaman şaşıtığım bir can sıkıntısından daha kötüsünü çekmedim. Boyum uzadı, iki defa yeni kıyafetler almak zorunda kaldılar bana. Yine de gelişimim yavaşlamıştı. Memlekette babam kadar uzun boylu olacağımı söylerlerdi ama hadım edilme yüzünden vücudumu değiştiren bir şok yaşamış olmalıyım. Ufaktan halliceyim ve bütün hayatım boyunca bir oğlan çocuğunun bedenine sahip oldum.

Buna rağmen çarşıda güzelliğime övgüler düzülürdü. Bazen adamın biri benimle konuşurdu ama ben başımı çevirirdim; köle olduğumu bilseydi, diye düşünürdüm, benimle konuşmazdı. Hâlâ bu kadar saftım işte. Kadınların gevezeliklerinden kaçabildiğim, çarşının canlılığını görebildiğim ve hava alabildiğim için memnun olurdum.

Kısa süre sonra efendim bana, kuyumculara yeni mallarla ilgili haber gönderme gibi ufak tefek işler vermeye başladı. Her ne kadar Datis bana iyilik ettiğini düşünse de imparatorluk atölyelerine gönderileceğim diye ödüm kopardı. İşçilerin hepsi becerileri sayesinde el üstünde tutulan köleler, çoğunlukla Yunanlardı. Elbette hepsinin yüzü dağlanmıştı ama bir de ceza olarak veya kaçmalarını engellemek için çoğunun tek ayağı, bazen de ikisi

birden kesilmiş oluyordu. Mücevherleri kakmak için hakkâk çıkırığı kullanan bazılarının hem ellerine hem ayaklarına ihtiyacı vardı, bunlar ortadan kaybolacak olurlarsa burunları kesiliyordu. Onlardan yana bakmaz ama fıldır fıldır gözlerle etrafı inceledim, ta ki çalacak bir şeyler arandığımı zanneden kuyumcunun beni izlediğini fark edene dek.

Memleketimde korkaklık ve yalandan sonra bir beyefendi için en büyük yüz karasının ticaretle uğraşmak olduğu öğretilmişti bana. Bir şeyler satmak akıldan bile geçirilemezdi; bir şeyler satın almak ise rezalet sebebiydi, insan kendi toprağında yetişenlerle idame ettirmeliydi hayatını. Annemin, üstüne kanatlı bir oğlan kazanmış olan ve ta İyonya'dan gelen aynası bile çeyizinin bir parçasıydı. Efendim için kaç defa mal alırsam alayım utanç hissim hiç geçmedi. İnsanın, elindeki kıymetini ancak kaybettikten sonra anladığını söyleyen söz ne doğru sözdür.

Kuyumcular için kötü bir sene oluyordu. Kral savaşa gitmiş, Yukarı Şehir bir mezar kadar cansız kalmıştı. Genç Makedonya kralı Asya'ya geçmiş, oradaki bütün Yunan şehirlerini Pers idaresinden kurtarıyordu. Yaşı yirmiden fazla değildi; kıyı satrapları pek üstünde durmamışlardı. Ama kral, satrapların ordularını yenmiş ve Granikos'u aşmıştı, şimdi de babası kadar çetinceviz olduğu düşünülüyordu.

Karısı olmadığı, hanehalkını yanına almadığı söyleniyordu; alelade bir hırsız veya haydut gibi, yalnızca adamları vardı etrafında. Ama bu sayede yabancı olduğu dağlık arazide bile çok hızlı yol alıyordu. Kibrinden parlak zırhlar kuşanıyordu, savaşta kolay fark edilmek için. Hakkında –doğru olanları zaten bütün dünya bildiği için ve yanlış olanların sayısı yeterince çok olduğundan burada aktarmayacağım– pek çok hikâye anlatılıyordu. Her halükârda babasının niyetlendiği her şeyi çoktan yapmıştı ve yine de tatmin olmuş gözüküyordu.

Bu yüzden kral bir ordu toplamış ve onunla tanışmaya bizzat kendisi gitmişti. Kralların Kralı savaşa genç bir batılı akıncı gibi casavlak gitmediği için hizmetçileri, saray nazırları ve hadım-

larıyla birlikte bütün sarayı ve hanehalkını, ayrıca ana kraliçeyi, kraliçeyi, prensesleri, küçük prensi, onların hizmetkârlarını, hadımları, kuaförleri, kıyafetten sorumlu kadınları ve diğer herkesle birlikte haremi de beraberinde götürmüştü. Muhteşem bir güzelliği olduğu söylenen kraliçe sayesinde kuyumcuların işleri açılırdı hep.

Kralın maiyetindeki soylular da savaş uzun sürerse diye kadınlarını, karılarını ve sıklıkla cariyelerini de yanında götürülürdü. Yani, Susa'da kile tutturulmuş taş parçalarıyla yetinenlerden başka mücevher alan kalmamıştı.

O bahar, hanımına yeni elbise alınmadı, bu yüzden bize günlerce ters davrandı; cariyelerin en güzelinin ise bir hafta boyunca hanımımın hayatı çekilmez kılan yeni bir örtüsü vardı. Haremağasına alışveriş için verilen para azalmıştı; hanımın tatlısından, kölelerin yemeğinden kısılıyordu. İnce belime dokunup haremağasına bakmaktan başka tesellim yoktu.

Gövdem kalınlaşmasa da boyum uzuyordu. Kıyafetlerim artık üstüme olmamalarına rağmen onları giymeye devam edeceğimi zannediyordum. Ama beni oldukça şaşırtan bir şey oldu ve efendim bana yeni bir takım aldı: tunik, pantolon ve kuşak, bir de geniş kollu bir dışarı ceket. Kuşağın altın iplikleri bile vardı. Kıyafetlerim o kadar güzeldi ki, kendime bakmak için havuzun üstüne eğildim; gördüklerimin hoşuma gitmediğini söyleyemem.

Aynı gün öğle vaktini biraz geçte efendi, beni işlerini yaptığı odaya çağırıldı. Bana bakmamasını tuhaf bulduğumu hatırlıyorum. Birkaç kelime yazdığı kâğıdı mühürledi ve bana, "Bunu kuyumcu ustası Obares'e götür. Doğruca oraya git, çarşıda oyalanma," dedi. Tırnaklarına, sonra bana baktı. "En iyi müşterimdir o, nazik davranmaya özen göster."

Bu sözlere şaşırdım. "Efendim," dedim, "hiçbir müşteriye kaba davranmışlığım yoktur. Aksini söyleyen mi oldu?"

"Yok canım, yok," dedi bir tepsiye saçılmış turkuaz taşlarıyla oynarken. "Obares'e kibar davran diyorum sadece."